משנה · אחרונים · תוספות יום טוב · סדר מועד

תוספות יום טוב על משנה ביצה

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות יום טוב על משנה ביצה

רבי יום טוב ליפמן הלר הלוי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-יום-טוב-על-משנה-ביצה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
משנה ה 7
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ח 8
משנה ט 9
משנה י 9
פרק ב 10
משנה א 10
משנה ב 11
משנה ג 12
משנה ד 13
משנה ה 14
משנה ו 14
משנה ז 15
משנה ח 15
משנה ט 16
משנה י 17
פרק ג 17
משנה א 17
משנה ב 18
משנה ג 19
משנה ד 20
משנה ה 21
משנה ו 21
משנה ז 21
משנה ח 22
פרק ד 22
משנה א 22
משנה ב 23
משנה ג 23
משנה ד 24
משנה ה 25
משנה ו 26
משנה ז 26
פרק ה 27
משנה א 27
משנה ב 28
משנה ג 30
משנה ד 30
משנה ה 31
משנה ז 31

פרק א

משנה א

ביצה שנולדה ביום טוב. כתב הר"ב ביום טוב שלאחר שבת עסקינן. בגמרא. [*וכאשר הגהתי בלשון הר"ב כן לשונו בריש פרק ד' דעדיות] ואע"ג דמסקינן דיו"ט (עצמו) [דעלמא] נמי אסורה. אפ"ה מוקמינן למתניתין בעיקר הדין. והא דנקט יו"ט ולא שבת ויהיה פירושו שבת שאחר יו"ט דה"א דוקא שבת סעודתו בעיא הכנה ואין יו"ט מכין לשבת. אבל יו"ט שאחר שבת אימא לא ליתסר דכחול שויוהו שאין סעודתו בעיא הכנה. הלכך איצטריך למתני יו"ט. ושבת אתיא במכ"ש כדלקמן. וברפ"ב דלקמן אכתוב דזו אינה אלא אסמכתא:

בית הלל אומרים לא תאכל. פירש הר"ב משום דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה. גמ'. וכתב הר"ן דאיצטריך למימר דמאתמול גמרה לה. משום דאי היום גמרה לה לא מיתסרא דהא קיי"ל בעירובין גבי תחלת היום קונה עירוב דשבת מכינה לעצמה אבל ליו"ט אינה מכינה. ויו"ט דכוותה. ואצטריך נמי למימר גמרה דאילו לא גמרה אע"פ שנתגדל לא מתסרא דאי הכי ביו"ט אחר שבת היכי שחטינן והלא כבר נתגדלו בשבת. אלא דלא חשבו לן הכנה אלא כי גמרה מפני שאז מתחדשת בריה חדשה לגמרי ע"כ. ומ"ש הר"ב והתורה אמרה והיה ביום הששי והכינו פירש רש"י דע"כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים [כגון] ביצה אסורה דאי משום הכנה בידי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעו"י הא בהדיא כתיב (שמות ט"ז:כ"ג) את אשר תאפו אפו ע"כ. ועיין ריש פ"ב. ומ"ש הר"ב דיו"ט נמי אקרי שבת. שכן כתיב בהו שבתון בפ' אמור. גם ממחרת השבת דעומר פי' רז"ל ממחרת יו"ט. ומ"ש ולא שבת מכינה ליו"ט. גמרא. ופי' הר"ן דכיון דשמעינן דאין יו"ט מכין לשבת ילפינן מק"ו דאין שבת מכינה ליו"ט ע"כ. ומ"ש הר"ב ושבת ויו"ט הסמוכים כו' נולדה בזה אסורה בזה. ואע"ג דמאתמול היא נגמרת מ"מ כשנולדה בשבת הרי זו הכנה דגם בשעת לידה שייך הכנה. ועי"ל דכיון דאם נולדה ביו"ט הרי זו אסורה אם נאמר כשנולדה בשבת הרי היא מותרת בשביל אותה לידה דשבת א"כ הוי שבת מכין ליו"ט כ"כ התוס' [דף ד']. ומ"ש וכן ביו"ט של ר"ה שמתחלה לא מחמת ספק התחילו לעשות וכדתנן במשנה ד' פ"ד דר"ה. שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגין אותו היום קודש ולמחר קדש. ואע"ג דריב"ז התקין לאחר החורבן שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כדתנן התם. לא תיקן אלא לקבל העדות ולהיות מונין המועדות מיום הראשון ואפי' באו לאחר מנחה. אבל מלעשות יו"ט שני לא נעקרה תקנה ראשונה ממקומה הכי מסקינן בגמ' (דף ה'). ומ"ש אבל שני יו"ט של גליות דממ"נ אחד

מהם חול משא"כ שבת ויו"ט הסמוכים ואע"פ שהיו"ט הוא יו"ט שני דשבת מיהו ודאי קודש הוא ויו"ט הסמוך לה נמי שמא יו"ט גמור הוא. הר"ן. ועיין משנה ח' פ"ג דעירובין:
לא תאכל. ואפילו לטלטל נמי לא כמ"ש הר"ב במשנה ב' בפרק ג' בספק מוכן אלא משום דסתמא ביצה לאכילה קיימא נקט כי האי לישנא. ועי"ל אגב ב"ש דנקטי תאכל דרבותא הוא נקטי בית הלל נמי לא תאכל. תוספות:
בית שמאי אומרים שאור בכזית וכו'. פי' הר"ב מדכתב רחמנא לתרווייהו שאור וחמץ. גמרא. ור"ל לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור (שמות י"ג:ז') דכתב לאו בכל חדא. מה שאין כן באכילה דנתינת טעם כי כל אוכל כתיב (שם י"ב):
וחמץ בככותבת. דהואיל וידענו דשיעורו של זה לא כשיעורו של זה נוקים ליה שיעורו כדאשכחנא בעלמא ביומא [פרק ח' משנה ב'] כפירוש רש"י והתוס'. וצ"ע אי בעיא ב"ש כמוה וכגרעינתה כמו התם. ולשון קצרה דברו. או שמא גם התם פליגי ב"ש ולא מצריכי וכגרעינתה. אלא דלעיל סתם תנא דלא כמותם:
ובית הלל אומרים זה וזה בכזית. וקראי צריכי דאי כתב שאור ה"א משום דחמוצו קשה כו' ואי כתב חמץ משום דראוי לאכילה כו'. גמ'. ואפ"ה הוצרך הכתוב לפתוח בשאור ולסיים במחמצת לומר לך זהו שאור כו' משום דאל"כ לא הייתי משים כרת אלא בחמץ דכתיב ביה כרת. תוספת:

משנה ב

יחפור בדקר. וכתב הר"ב דמיירי כשהוא נעוץ בעפר תיחוח וכו' שאינו מחוסר כתישה. דכתישה תולדה דטוחן היא. רש"י. אבל מה שנוטל העפר ועושה גומא. אע"ג דקיי"ל חורש בכל שהוא במשנה ב' פי"ב דשבת. ואע"ג דהכא לאו לחרישה צריך לגומא. הא קיי"ל כר"י דמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב. כמ"ש הר"ב במשנה ה' פ"ב דשבת גם בפרק י' משנה ה'. אמרינן בגמ' דה"מ היכא דמתקן. הכא מקלקל. כלומר דמיירי במקום שהגומא מקלקל כמו בבית או בחצר. אבל בשדה לא. וכ"כ המגיד בפ"א מהל' שבת. ואע"ג דבמקלקלים נמי יש בו שבות כמ"ש הר"ב במשנה ג' פ"ג דערובין. הרי כתבו התוס' דהכא משום שמחת יו"ט מותר לכתחלה. וכבר כתבתי כיוצא בזה בשם הר"ן דמשנה ג' פכ"ב דשבת. אלא דהכא הצריכוהו לדקר נעוץ כמ"ש לקמן בס"ד:
שאפר כירה מוכן כו'. כתב הר"ב אבל הוסק ביו"ט אסור כו'. עיין משנה ג' פ"ד וסוף מכילתין דביו"ט קיי"ל כמ"ד מוקצה אסור. ומיהו התוס' כתבו דהכא כ"ע ס"ל דאסור דהוי נולד גמור דמעיקרא עצים והשתא אפר:

משנה ג

ובית הלל מתירין. פי' הר"ב משום שמחת יו"ט ואע"ג דלעיל לא התירו אלא בדקר נעוץ. וטעמא כמ"ש רש"י בגמ' דהכא אליביה דב"ש דהיכא דליכא דקר נעוץ דאיכא צד רמז חפירה לא שרו ואפי' בעפר תיחוח שהוא כחפור ועומד ע"כ. והכא נמי הא איכא חשדא דלהטיח גגו. תירצו בגמ' דהכא נמי שובכו מוכיח עליו. ופי' הר"ן כלומר שובכו של סולם מוכיח. שהוא ניכר שהוא לשם שובך:

אלא אם כן נענע. עיין סוף פרק ד':

עומד ואומר. מבעוד יום. רש"י:

זה וזה אני נוטל. אבל לא סגי ליה לומר מכאן אני נוטל. אע"ג דקיי"ל בדרבנן יש ברירה כמו שכתב הר"ב במשנה ד' פ"ז דדמאי. דחיישינן דזימנין דמנח כחושים ושקיל שמינים. ונמצא שטלטל אותם שלא הזמין. א"נ דמשתכחי כולהו כחושים ואתי למנועי משמחת יו"ט. גמרא. ועיין סוף פרק ד':

משנה ד

זמן שחורים ומצא לבנים. פירש הר"ב מהו דתימא הני אינהו וכו' קמ"ל. הנך אזדו לעלמא והני אחריני נינהו. ולא פירש הר"ב טעמא מאי אמרינן הכי. ולכאורה טעמיה כמאן דאמר רוב וקרוב הולכים אחר הרוב. כמ"ש הר"ב ריש פרק ז' דשקלים. דאלת"ה ה"ל לפרש דהכא בדף או בשני קינין כו'. כדאיתא בגמ' אליבא דלית ליה הולכים אחר הרוב [עד הקרוב]. אלא שראיתי להרמב"ם בפ"ב מהלכות יו"ט שתלה הדבר בספק מוכן. שכתב וכל ספק מוכן אסור. וביאר המגיד הטעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין או שרצו חכמים להחמיר בספק זה ע"כ. ועיין במשנה ב' פרק ג' ושם פסק הר"ב בספק מוכן דאסור:

שנים ומצא שלשה כולן אסורים. דממה נפשך איכא חד דמערב בהו. וליכא למישרינהו משום דחד בתרי בטיל [דכתיב (שמות כ"ג:ב') אחרי רבים להטות. רש"י דף ג']. דב"ח חשיבי ולא בטלי [כדפירש הר"ב ריש פרק ח' דזבחים] ועוד כל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל [בגמרא דף ג'] תוס':

ואם אין שם וכו'. כתב הר"ב ואע"פ שיש שובך כו' בתוך חמשים אמה. דמתניתין במדדין שאין יכולין לפרוח. ואי ליכא קן בתוך נ' אמה פשיטא דמותרין דכל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה. גמרא. ומ"ש הר"ב בקרן זוית. פירש"י שזוית הבית בולט להלאה מן השובך. וקן זה שזימן בו עומד לצדדין דאי הוה אתו להכא לא הוי חזי לקיניה. שהזוית של בית עומדת לפניו:

משנה ה

[*בית שמאי אומרים אין מסלקין את התריסין כו'. ובפי' הר"ב מפרש עלי ברישא והדר עור ואח"כ תריסין וכן הוא הגי' בסדר המשנה דבבלי וביר‏ושלמי וכן הוא בפי' רש"י ורי"ף ורא"ש. ומפי' הרמב"ם נראה דגריס תריסין ועור ועלי]:

ובית הלל מתירין אף להחזיר. פירש הר"ב דאי יש להן ציר מן הצד מודו דאסור דדמו לבנין. וכן פירש"י. ומיהו בנין ממש לא הוי. דהא ב"ה ס"ל במשנה ו' פרק דלקמן דאין בנין בכלים וכן כתב רש"י בגמ'. דאע"ג דאין בנין וסתירה בכלים קאסרי ליה בית הלל מדרבנן. ע"כ. ומכאן סתירה לפירושם דמשנה י"ב פרק בתרא דעירובין שפירשו דהוי כבונה והתם ליכא לפרושא מדרבנן דבדרבי יהודה פי' משום שבות ש"מ דבת"ק מדאורייתא וכן לשון הר"ן שם והוי כבונה וקסבר יש בנין בכלים. ע"כ. ומ"ש הר"ב מן הצד. פירש"י דהיינו ידות לשני ראשי הדף:

ובית הלל מתירין. פי' הר"ב משום שמחת יו"ט אע"פ שאין עליו תורת כלי ובגמרא דף י' רמי אמתניתין ב' דלא שרו ב"ה משום שמחת יו"ט אלא בדקר נעוץ ואפ"ה לכתחלה לא. ומשני דטעמייהו דבית הלל משום דיש תורת כלי עליו. וסבירא להו דאע"פ שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לצורך גופו. וכמ"ש הר"ב במשנה ד' פרק י"ז דשבת. ותימה על הר"ב שפירש דלא כגמרא. ואין לומר דס"ל להר"ב דהך שינויא דחיקא הוא. דאי בהא פליגי לא שייכא פלוגתייהו לגבי יו"ט אלא בכלים דפרק י"ז דשבת. ומש"ה מפרש הוא בענין אחר. דא"כ רומיא דמתניתין לא מתרצה אלא כדאמר רבי יוחנן דמוחלפת השיטה וזה הוה ליה להר"ב לכתוב דלא נטעה בהלכה לפסוק בתרווייהו כב"ה. ועוד דשינוייא רווחא הוא ולאו דחיקא. אלא כדאמרינן בגמרא דשבת דף קכ"ג דעלי הוא כלי [המוקצה מחמת חסרון] כיס. שמייחד לו מקום כדי שלא יתלכלך ולא יתקלקל. דהוי מקצהו בידים. וכ"ע מודו דאין ניטל אפילו לצורך גופו וא"כ שפיר מתני לה הכא דדוקא משום שמחת יו"ט התירו. ואני אומר שמכאן ראייה לדברי הפוסקים כההוא אוקימתא דעלי מייחד ליה מקום. ולא כהרי"ף שפוסק כאוקימתא דבעמוד שני ושריותא דב"ה משום דיש עליו תורת כלי ושרי לצורך גופו דלההוא אוקימתא קשיא דפלוגתייהו אינו ענין ליום טוב. ואין סברא לומר דלרבותא דב"ש קמ"ל. דאפילו לשמחת יו"ט לא שריין. סוף דבר משנתנו אינה מתפרשת אלא ביש תורת כלי עליו ולהכי מותר לצורך גופו. וא"נ במייחד לו מקום. דאסור בשבת. ומשום שמחת יום טוב התירו דלא כפי' הר"ב: ובית הלל מתירין. כתב הר"ב דאי לא שריית כו'. גמרא. דבלאו הכי אסור. ועיין סוף פ"ד דשבת ומשנה ה' פי"ו: וב"ה מתירין. כתב הר"ב דאמרי תוך כו'. דאך אשר [יאכל לכל] נפש

כתיב (שמות י"ב:ט"ז) וההוצאה אף היא באוכל ומשקה ואע"פ שהיא בדברים אחרים אמרינן מתוך. כך כתב המגיד פרק א' מהלכות יו"ט. ומה שכתב הר"ב והוא שיהיה בה צורך מצוה כו' דמדאורייתא הותרה לגמרי אלא רבנן דגזור במידי דהוא טרחא שלא לצורך. ובכולה לא בעו למגזר משום דאין גוזרין גזירה על הציבור אא"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בה כפי' רש"י. ומ"ש הר"ב או צורך הנאה כגון מפתח ביתו. כיון דסתם ולא פירש דדוקא ביש אוכלין בבית. נראה דסבירא ליה כהגהת סמ"ק שהביא בית יוסף סי' תקי"ח דכיון דלבו דואג משום פסידא דגניבה חשוב צורך קצת. מיהו איכא נמי למימר דאי ס"ל כך ה"ל לכתוב מפתח תיבה. ומדכתב מפתח ביתו היינו טעמא דסתמא בבית יש לו אוכלין. ואי נמי כלים שיש ליום צורך בהם אבל דתיבה שאין בה אחת מאלו לא וכדעת הטור. ולשתי הדעות קטן דתנן אפי' כשיוצא לטייל משום שמחת יו"ט ואינו יכול להניח קטן בבית יחידי. יכול להוציאו כמבואר בטור:

משנה ו

אין מוליכין חלה ומתנות. פי' הר"ב דתיקון עיסתו התירו לו ומתנות אף הן הרמתן הותרו לו. ואע"פ שאין טובלין [כשאר טבל] לאסור הבשר [כמו שכתב הר"ב במשנה ג' פ"י דחולין] מיהו אם לא פירש שאר הבשר מהן הרי הוא אוכלן ועובר בעשה. רש"י. [*והר"ב במשנה ד' פרק ד' דמאי כתב שאסור ליתן כו'. וכ"כ שם בשם הר"ש והרמב"ם. וכן כתבו התוספות דהכא ושכן משמע בירושלמי בהדיא כו']: שאינו זכאי בהרמתה. כתב הר"ב לפי שאין חיוב תרומה אלא משעת מריחה בכרי. ואין ממרחין ביו"ט. בתבואה שייך מירוח. ושארה עיין בפ"ק דמעשרות אימתי גרנן. אע"פ דבירק מלוי כלי סגי כדתנן התם במשנה ה' ירק דחיוב תרומתו מדרבנן לא אריא:

משנה ז

והמלח. במקום שיש מלח גסה. רש"י: ובעץ הפרור. לשון הר"ב או בעץ הפרור. וכן לשון רש"י. ואע"פ שלא נמצא כן במשנה בשום נוסח. י"ל דס"ל דבחד מהני שינויי סגי. לפיכך פירשו דאו או קתני:

ובית הלל אומרים וכו'. עיין במשנה ט':

משנה ח

בקנון. פירשו הר"ב בפי"ו דמסכת כלים משנה ג':

בתמחוי. קערה גדולה. רש"י דף י"ב ע"ב:

אבל לא בטבלא כו'. דמחזי כמאן דעביד לצורך מחר שאין דרך לעשות בכלים הללו אלא הרבה. רש"י שם ועיין לקמן:

משנה ט

אבל לא תבואה. פירש הר"ב שהרי צריכה טחינה. ואין טוחנין ביו"ט. ומסיים רש"י והר"ן. שהיה לו לטחון מאתמול ולא תפיג טעמה. ע"כ. וקשיא לי א"כ לשתרי בהטייה מידי דהוה אשחיקת מלח דודאי שהוא תולדה דטוחן ככל שחיקת תבלין וסמנין שכתב הרמב"ם בפ"ח מהלכות שבת שהם תולדה דטוחן. ומיהו הר"ן ברפ"ג נתן טעם אחר. ואמר דלהכי אסרו חכמים טחינה לפי שהיא מלאכה הנעשית לימים הרבה. ושחיקת פלפלין אע"פ שהיא תולדתה אין אותה שחיקה נעשית באותו ענין שהיא נעשית לימים הרבה. שזו במדוך. וזו ברחיים. ואף פלפלין ברחיים שלהם [דמתניתין ח' פ"ב] אינה כדרך טחינת חטים לימים הרבה. ע"כ. וכתב הרא"ש דדמי לעובדא דחול. ועיין רפ"ג.

ורבי שמעון מתיר בתבואה. כתב הר"ב שיכול לכותשה וכו'. ות"ק אזיל בתר רובה. המגיד פ"ה מהל' יו"ט:

משנה י

ואף על פי שיש בהן כלאים פי' הר"ב כשהן קשין וכו'. ועיין במשנה ב' פ"ט דכלאים:

לצורך המועד. עיין לקמן בסיפא:

סנדל כו'[*] **כל הדברים שבאו באותיות קטנות הוא מדפוס ראשון (פראג) שנשמטו בשגגה בד' קראקא (הנדפס ע"י התוי"ט בעצמו)**.]. [לשון הר"ב מחופה מסמרים. וז"ל רש"י מחופה עור ומסמרים קבועים בו. ולפי שמצאתי להר"ן כלשון הר"ב לכך לא שלחתי בו יד להגיה כן. ועיין בפי' הר"ב משנה ב' פ"ו דשבת. ומ"ש שלא לנעלו כך לשון רש"י והר"ן [*ומימרא דאביי היא]. ואע"ג דמתניתין דשבת לא תנן ביה אלא לא יצא כו'] [*וכן בברייתא התם בשבת תני לא יצא כו'] ומהכא נמי לא תידוק דאסור לנעלו כלל מדאסרי' לשלחו. דלטעמיה הא תנן סיפא כל שנאותין בחול משלחין ביו"ט אלא על כרחך סנדל חמיר טפי כמ"ש לקמן. אלא היינו טעמייהו. דבברייתא התם תני לא יצא וכו' ולא יטייל מבית לבית אפילו ממטה למטה. אבל מטלטלין אותו לכסות בו את הכלי ולסמוך בו כרעי המטה. והביאה הרי"ף בהלכותיו. ותמיהני [*על דלא מייתי הגמרא אדאביי. תניא דמסייע ליה. גם אני תמה] על הרמב"ם. שבפרק י"ט מה"ש כתב לא יצא כו' והשמיט הברייתא [*ולדאביי]. ומ"ש הר"ב שנהרגו הרוגי מלכות על ידו. אע"ג דהן עצמן הרגו זה את זה. הואיל ושלופי גזירה היו כדאיתא התם. שפיר קרי להו הרוגי מלכות:

כל שנאותין. פירש רש"י מתקשטין. ומ"ש הר"ב דה"ק כל שנאותין בו בחול וכו'. בגמרא. ופירש"י דהאי ביו"ט דקתני מתניתין. לאו אנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין

דבתריה. ע"כ. וכתב הר"ב כגון תפילין. בגמרא. ופירש"י דא"נ מנח להו ביו"ט ליכא איסורא. ומיהו סנדל המסומר לא. דלא לימא מדשרו רבנן לשלחו ש"מ מותר לנועלו. ע"כ. וכ"כ התוספות. וסיימו אבל תפילין נהי דשבת ויו"ט לאו זמן תפילין הן מ"מ ליכא איסורא להניחן. ע"כ. האמת פירשו דשבת לאו זמן תפילין. אבל לא דלמ"ד שבת זמן תפילין דכ"ש דשרי. אלא איפכא דלמ"ד זמן תפילין אסור גזירה שמא תפסק רצועה כו'. כר"ש הר"ב בריש פרק בתרא דערובין. ומהשתא הך סתמא דלא כהלכתא שפסק הר"ב בריש פרק בתרא דערובין [(*) ועיין מ"ש שם התוספת ו"ט ומה שציינתי שם בשם מ"א ומהרש"א (תו"ח):]. ומיהו י"ל דסברתו כמ"ש התוס' במסכת שבת דף ס'. דמש"ה החמירו בסנדל אע"ג דנאותין ממנו בחול. הואיל ובאת תקלה על ידו. כי היכי דאסר רבי אליעזר בר"ש לטלטלו לכסות בו את הכלי וכו'. ע"כ. והשתא תפילין. אע"ג דאיכא איסורא כי מנח להו למ"ד שבת זמן תפילין. אפ"ה שרו הואיל ונאותין ממנו כו'. וטעמא מאי. פי' הב"י סימן תקי"ו. כיון דאיכא שמחת יו"ט בשילוחן שפיר הוי צורך יו"ט ע"כ. ומלשונו זה שמעינן דס"ל דהא דתנן והן לצורך המועד. פירושו בי"ט ולא כדספ"ג לקמן. ובמשנה ב' פ"כ דשבת ומשנה ג' פ"ק דחגיגה. שפירושם בחה"מ. אבל בהגהות אשר"י מפרש כל שנאותין ממנו בחול היינו בחול המועד ואתא לאתויי תפילין שנאותין בחה"מ. ולצורך המועד דקתני היינו לצורך חולו של מועד. ומכאן ראיה שצריך ללבוש תפילין בחה"מ. ע"כ. וצריכין אנו לפירוש הבית יוסף להני דנהיגי שלא להניח תפילין בחה"מ. ומנהגו של הב"י כך היה. כמ"ש בטור א"ח סימן למ"ד אל"ף:

פרק ב

משנה א

ועושה תבשיל מעיו"ט. כתב הר"ב לשם ערוב תבשילין ונקרא שמו עירוב שהוא מערב צרכי שבת על צרכי יו"ט לעשותן יחד. הראב"ד רפ"ו מהי"ט:

וסומך עליו לשבת. פי' הר"ב דמתוך שמערב יו"ט זוכר השבת יברור מנה יפה כו'. ואפילו ביו"ט עצמו היה יכול לעשות הערוב לפני סעודת יו"ט אלא גזירה שמא יפשע. ישכח. ולא יערב משום דטריד. גמ'. ובין לפירוש זה ובין לאית דאמרי שכתב הר"ב. אינה אלא מדברי סופרים. וכתבו התוס' ברפ"ק בד"ה והיה כו'. דתימה הואיל והכנה דאורייתא [כמ"ש הר"ב לעיל שם מוהכינו] האיך אופין ומבשלין מיו"ט לשבת ע"י עירוב תבשילין. וכי אתי תקנתא דרבנן לעקור הכנה דאורייתא. ונראה ליישב דהואיל ואי מקלעי אורחין חזי ליה השתא נמי חזי ליה. ע"כ. כדאיתא בפירקין דכ"א. והכי קיי"ל

דאמרינן הואיל. כדפסק הר"ב במשנה ג' פ"ג דפסחים ושם הקשו בתוס' דף מ"ו א"כ בטלת כל [איסור] מלאכת שבת הואיל וראוי לחולה שיש בו סכנה. וי"ל כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן הואיל. ע"כ. ומ"ש הר"ב וצריך לזכות כו'. מסיים הרמב"ם על הדרך שבארנו בערובי חצירות. ר"ל בפ"ז דערובין:

ובית הלל אומרים תבשיל אחד. עיין בפי' הר"ב למשנה ו':

בדג וביצה שעליו. לשון רש"י שהיו טחין ביצה על הדג כשצולין אותו. ועיין במשנה ז' פ"ד דתענית:

אכלו או שאבד. לשון הר"ב אותו תבשיל שבישל מערב שבת. וז"ל רש"י אכלו או שאבד קודם שבישל כל צרכי שבת. ע"כ. א"כ י"ל דברי הר"ב דה"ק מערב שבת קודם שבישל כו'. ואין צריך להגיה מעיו"ט: לא יבשל אדם בתחלה. ולפירוש קמא דטעמא דערוב תבשילין משום כבוד שבת. אפילו הכי מוטב שלא יתעדן שבת אחת ויתעדן שבתות הרבה. שאם אתה מתיר לו לבשל כשנאבד ערובו. אף הוא יתרשל בו ולא ישמרנו. או יאבד או יאכל ולא יזכור לשבת כלל. הר"ן: ואם שייר ממנו כל שהוא. פירש הר"ב אבל מתחלתו כו'. ולא דמי לערובי חצרות דלית הלכתא כרבי יוסי דאמר שיורי ערוב בכל שהוא. כמ"ש הר"ב במשנה ט' פ"ז דערובין. דהא התם חמיר נמי לענין תחלתו. דבעינן כגרוגרת ולרבים שעור ב' סעודות. ואילו הכא לעולם בכזית. כך נ"ל לדעת הר"ב. אלא דבגמרא גרסינן מאי כל שהוא [לאו] אע"ג דליכא כזית. לא דאית ביה כזית. ופי' רש"י ולגבי ככר שלם קרי ליה כל שהוא. ע"כ. וכי תימא דדחויא בעלמא הוא. הא מייתי ברייתא דתני תחלתו וסופו אין לו שיעור. מאי לאו אין לו שיעור כלל. לא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. וכיון דהר"ב יהיב ליה לתחלתו שיעור למטה. ש"מ דס"ל דהאי שינוייא דאברייתא לאו דחייה הוא. וא"כ סופו דמדמה לתחלתו. ודאי דלכולא מלתא מדמה. דאין סברא כלל לומר דלצדדין קתני. דסופו אין לו שיעור כלל. ותחלתו אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה. כיון דבחדא בבא תני להו. וכן הרמב"ם סתם וכתב ערוב תבשילין שיעורו אין פחות מכזית כו'. ולא חילק בין תחלתו לסופו. והטור סי' תקכ"ז כתב בהדיא דכזית שיעורו בין בתחלתו בין בסופו. וצ"ע על הר"ב:

משנה ב

מטבילין. כתב הר"ב שחייב אדם לטהר עצמו ברגל. דכתיב (ויקרא י"א:ח') ובנבלתם לא תגעו ומוקים לה במסכת ר"ה (דף ט"ז) ברגל. ל' רש"י. וטעמא איתא התם דא"א לומר

שיהיו מוזהרים ישראל בטומאת נבילה. דהא בטומאת מת החמורה כתיב (שם כ"א) אמור אל הכהנים בני אהרן. ולא ישראל. טומאה קלה לא כ"ש שאין ישראל מוזהרין: [*ואדם בשבת. פי' הר"ב דשבת דנקט הכא להודיעך כחן דבית הלל וכו'. ובים של שלמה כתב דדוקא קתני בשבת. כדי לטהר עצמו קודם כניסת הרגל]:

ואדם בשבת. פי' הר"ב דנראה כמיקר וכמצטנן ורוחץ לתענוג. ואפילו אם טובל במים סרוחים לפעמים אדם מיקר עצמו במים סרוחים. ובימות הגשמים דליכא למימר דמחזי כמיקר נראה כיורד לרחוץ עצמו מטיט וצואה שבגופו. גמרא. וכתב בית יוסף סי' שכ"ו שצריך לומר שאפילו במים סרוחים נמי אדם עשוי לרחוץ להעברת טיט וצואה. ע"כ. ובדברי הרמב"ם יש לי מבוכה גדולה שבפירושו דהכא מפרש כהר"ב דטעמא דכלים אסורים דמחזי כמתקן מנא ורבא אמרה בגמ'. וכך כתב בחבורו פכ"ג מה"ש. ואילו בפרק ד' מהלכות יו"ט כתב טעמא דכלים אסורים גזירה שמא ישהה אותם מלטבול ויבא לידי תקלה כדאמר רב ביבי בגמרא. ואיכא בינייהו לפענ"ד לענין טבילת כלים חדשים. דלהשהות ליכא חששא. דלא שייך תקלה לגבייהו דאין משתמשין בהן כל עיקר עד שיטבלו. ואילו לתקון מנא איכא. והמגיד גם הכסף משנה לא העירו בזה וצריך עיון. [*וראיתי בספר ים של שלמה סימן י"ט שמסיק דאף לרב ביבי אסור להטביל כלים חדשים משום שמא ישהה וישתמש בו. ודבגמרא דאמר תניא כוותיה דרב ביבי לא לומר שהטעמים האחרים דחויים. אלא לומר דאף כלים חדשים אסור לטבול שמא ישהה. והביא ראיה לדבריו ע"ש שהאריך ואומר אני עוד ראיה מדמסדר [הש"ס] טעמא דרבא אחר תניא כוותיה ש"מ דתניא כוותיה אינו עיקר לענין טעם דבעינן במשנתינו]:

משנה ג

שמשיקין את המים. פי' הר"ב ממלא מהן כלי אבן שאינו מקבל טומאה. עיין לקמן. ומ"ש ונותנן במקוה מים מלוחים כו' דאל"ה ל"ל להשיקם כיון שיש לו בלאו הכי מים יפים לשתות וכמ"ש הרמב"ם:

אבל לא מטבילין. פירש הר"ב שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא שצריך טבילה כו'. וכן ל' רש"י. ומשמע דאילו בכלי עץ שאינו טמא רשאי למלאותן ולטבלן בו ואע"ג דהשתא מקבל טומאה מהמים. הך טומאה ליתא אלא מדרבנן. וגם נטמא ביום טוב עצמו. וקיי"ל דבחד מהני גווני מותר לטובלו ביו"ט. כדאיתא בברייתא ופסקה הרמב"ם בפ"ד מהל' יו"ט. וקשיא דא"כ ברישא גבי השקה ל"ל לפרושי כלי אבן שאינו מקבל טומאה. וכן הוא בברייתא בגמרא אפילו כלי עץ נמי ומטעמא דפרישית. י"ל דז"ש כלי עץ טמא לאו דטמא בלאו הני מים אלא דעכשיו מתטמא. ומש"ה הוא דקרי ליה טמא. וטעמא

כדכתבו התוספות [י"ח ע"ב ד"ה ושוין] דאין לגרום הטומאה לכלי בידים כדי שיטבלנו. דדוקא כשנטמאו כבר בולד הטומאה הוא דמטבילין אותו. אבל אסור לטמאותו ע"מ להטבילו ביו"ט. והרמב"ם מפרש נמי למתניתין בכלי עץ טהור ועכשיו מיטמא ע"י המים. אבל כתב דמתניתין בשבת מיירי. ואיכא אוקימתא הכי בגמ'. וגם התוס' כתבו דלההיא אוקימתא ניחא:

ומטבילין מגב לגב. כתב הר"ב מי שהטביל כו' לדרוך זיתים כו' ונמלך לדרוך ענבים כו'. וכן לשון הרמב"ם. ונראה דגירסתם בברייתא שבגמרא כך היא כיצד מגב לגב הרוצה לעשות גתו ע"ג בדו. ובדו ע"ג גתו. ודלא כרש"י דגורס כדו בכ"ף כדלקמן. וטעמא דנקטה ברייתא בתרי גווני ולא בשמן. או יין. משום דלא שכיחי שיהא נמלך במשקה אחד. והני טבילות שנויין בפ"ב דחגיגה. ולשון גב השנוי במשנתנו נ"ל שהוא מל' ולחשוף מים מגבא דישעיה (ל' י"ד). ובאו על גבים לא מצאו מים דירמיה י"ד (ג'). על שם החפירות העשוית מתחת הבד והגת לזוב שם היין והשמן. [*אבל לפירש"י דלקמן יש לפרש כמו מנושא לנושא שהגב שם הוא לנושא משא]:

ומחבורה לחבורה. פירש הר"ב מחבורת פסח כו'. כ"פ רש"י. והך טבילה לא מתניא בשום דוכתא. וכ"כ רש"י שא"צ לחזור ולטבול. אלא שירצה להחמיר על עצמו ומש"ה מותר דטבילה שא"צ היא. ומיהו איהו לטעמיה שכ"כ ג"כ מגב לגב מגת לכד. כלומר שנמלך מגת לעשות בכד וטבילה שא"צ היא ע"כ. אבל הר"ב דתפס גירסת הרמב"ם כמ"ש ה"ל לפרש בהך סיפא כמ"ש הרמב"ם מחבורת אכילת חולין לחבורת אכילת מעשר שני. א"נ כמ"ש המגיד בשם ר"ח מחבורת תרומה לחבורת שלמים וכי תימא דלהר"ב קשיא ליה דא"כ היינו רישא. דלדידיה נמי מי ניחא. דהא הוה זו ואצ"ל זו:

משנה ד

ואין סומכין עליהם. כתב הר"ב והוה ליה משתמש בבעלי חיים ותנן [במשנה ב' פ"ה] אין רוכבין ע"ג בהמה. רש"י. והא דקאמר דבכל כחו היה סומך. בחגיגה פ"ב דף ט"ז דדייק ליה מינה מדאין סומכין ביו"ט:

ובית הלל אומרים מביאים. פי' הר"ב שלמי חגיגה ועולות ראיה. וכ"כ הרמב"ם וכ"פ בפ"ב דחגיגה משנה ג'. ובגמ' נמי מחלוקת בשלמי חגיגה לסמוך וכו'. וחדא מתרתי נקט דה"ה שלמי שמחה דתנן במשנה ג' ד' פ"ק דחגיגה. דהא נמי חובת היום הן. ובברייתא שלמים הבאים מחמת יו"ט ביו"ט בש"א וכו'. ופירש"י מחמת יו"ט חגיגה לשמחה. וכן הרמב"ם בפ"א מהלכות חגיגה פתח עולת ראייה ושלמי חגיגה וסיים נמי בשלמי שמחה:

ועולות. כתב הר"ב עולות ראייה. אבל נדרים ונדבות ד"ה אין קריבין כו'. הואיל ואין זמן היום כלל. ואע"ג דחגיגה וראייה נמי יש להן תשלומין כל שבעה [כדתנן במשנה ו' פ"ק דחגיגה] שרו בה שמא יאנס ולא יקריבוהו בשאר הימים. ותנן [שם] עבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו. והכי מפרש לקמן בברייתא רש"י. וא"ת אע"ג דאין זמנן עכשיו יהא רשאי לשוחטן הואיל והבעלים אוכלים ממנו וגם הכהנים ונמצא שכל הבשר נאכל. וי"ל כמ"ש התוס' פ"ג סוף דף כ"ז דעיקר הקרבה בשביל גבוה וכהנים ובעלים משל גבוה קא זכו:

וסומכין עליהן. דס"ל תכף לסמיכה שחיטה ומדרשאי להביאן רשאי לסמוך. והרמב"ם כתב בפ"א מהל' חגיגה אע"פ שסמיכה אינה מעכבת [כדתנן פ"ט דמנחות משנה ח'] לא גזרו עליה משום שבות:

משנה ה

לרגליו. ה"ה לפניו וידיו וחדא נקט. ואפשר דרבותא נקטי דלרחוץ הרגלים בחמין הוה דבר שוה לכל נפש [כדלקמן משנה ז'] יותר מפניו וידיו שכן פניו וידיו רגילים יותר לרחוץ בצונן:

אלא א"כ ראויין לשתייה. ומיירי כגון ששתה [מהן] ומרבה לרחוץ רגליו. דאי לא תימא הכי הא לית להו לב"ש מתוך. והכי איתא בהדיא בירושלמי דלבית שמאי צריך לשתות מהן. תוס'.

ובית הלל מתירין. כתב הר"ב דמתוך כו'. כשיש בו צורך [איזו] הנאה. עיין במשנה ה' פ"ק.

עושה אדם מדורה כו'. ובית הלל קתני לה כדאיתא בברייתא:

משנה ו

רבן גמליאל מחמיר כדברי ב"ש. אע"פ שהוא היה מזרע הלל כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מעשרה פרקים שהקדים לפירוש המשניות:

ואין זוקפין את המנורה. וכתב הר"ב דבית הלל מתירין משום דאין בנין בכלים. ואינו חייב אלא אם כן עושה מלאכה כגון ממחק. או מחתך. או אורג. או תופר. שהן אבות מלאכות לעצמן. אבל חזרת חוליות שאין בהן אלא משום בנין אין בונה אלא בבתים ואהלים. רש"י. [*ופירוש זוקפים עיין במשנה י' פ"ג דעדיות]:

גריצין פירש הר"ב ככרות עבות ור"ל פת מרובה כמ"ש לקמן אלא דהכי קרי לה עבה בברייתא ומפרשינן בגמרא דקרי ליה עבה משום דנפישא בלישה. א"נ באתרא דהאי תנא פת מרובה פת עבה קרי לה. וז"ש הר"ב ואין הלכה כר"ג. וכן כתב ג"כ במשנה י'

פ"ג דעדיות. ובפי' הרמב"ם יש סתירה. דהכא כתב דהלכה כר"ג. ובעדיות כתב דאין הלכה כמותו בכל. וכ"פ בפ' שלישי ורביעי מהל' יו"ט:

[*ו**הרי**. עיין מ"ש שם [*) שם מביא פי' הרמב"ם ע"ש הכתוב שלשה סלי חורי (בראשית מ':ט"ז) והוא מהירושלמי כאן ע"ש ובערוך.] בעדיות]:

משנה ז

מכבדים בין המטות. כתב הר"ב מפני שהוא מקום מועט לא חיישינן כו'. וכתב הר"ן וכי תימא מ"מ הרי הוא מזיז עפר ממקומו. איכא למימר דטלטול מן הצד ע"י דבר אחר משום כבוד יו"ט התירוהו ע"כ. ומהאי טעמא נמי לא אסרו לכבד כשיש קליפות ועצמות דלא חזו אפי' למאכל בהמה דאסרי ב"ה לטלטל כמ"ש הר"ב ספכ"ג דשבת. ובפרק המצניע כתב הר"ן בשם הרשב"א טעם אחר בזה דמידי דהוה כגרף של רעי. וכן כתב בשמו המגיד פרק כ"א מה"ש:

המוגמר. עיין במשנה ו' פ"ו דברכות:

[*ו**עושין גדי מקולס**. פי' הר"ב וכו' עיין במשנה א' פ"ז דפסחים]:

וחכמים אוסרים. [*כתב הר"ב] וטעמא דכבוד שמא ישוה גומות. [*וכ"כ] במשנה י"א פרק ג' דעדיות. ולא הוי בכלל הא דר"ש דאמר דבר שאין מתכוין מותר דקיי"ל הכי. כמ"ש הר"ב במשנה דלקמן. ובזה הלשון כתב המגיד פכ"א מה"ש. וסיים וכן נראה ממה שגזרו בכמה מקומות שמא יבא להשוות גומות אע"ג דהלכה כר"ש ע"כ. אבל אין לפרש כמ"ש רש"י בפ"ז דשבת דף קכ"ד [ע"ב] דמודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות דא"כ איסור דאורייתא איכא כמ"ש הרמב"ם בריש הלכות שבת. וכבר כתבנו במשנה ח' פ"ה דפסחים. דאינו אלא שבות. וכ"כ התוס' שם בהדיא דע"כ כבוד לאו משום פסיק רישיה הוא. ואע"ג דראייתם שכתבו יש לדחות אלא שאין להאריך. מ"מ חזינן דס"ל דלאו פסיק רישיה הוא ואפ"ה מסקינן דאסור כמ"ש שם בשמם. אלא היינו טעמא משים דקרוב ביותר דאתי לידי אשוויי גומות הלכך החמירו וגזרו. וז"ל התוס' דפסחים אע"ג דרבוץ שרי לכתחלה לר"ש בכבוד אסור דמשוי ביה גומות יותר מרבוץ:

משנה ח

פרתי יוצאה כו'. עיין ספ"ה דשבת. ומ"ש הר"ב לנוי וכ"כ ג"כ בספ"ג דעדיות. אבל בסוף פ"ה דשבת כתב בין לנוי בין לשמור דכל נטירותא יתירתא משאוי הוא. ופלוגתא דאמוראי [הוא] שם בגמרא וכל הפוסקים פסקו כמ"ש לעיל במס שבת:

ומקרדין. פי' הר"ב מחככין ומגרדין מלשון ויקח חרס להתגרד בו דאיוב [ב' ח'] והגימל מתחלף בקו"ף שהם ממוצא א' גיכ"ק. וכתב הר"ב ואע"ג דעביד חבורה וכן לשון רש"י

בפי' המשנה. אבל בגמרא פי' מיהו הך חששא [דחבורה] בקירוד איתא. ונימוקו עמו דפסיק רישא מודה ר"ש כמ"ש לעיל. ומיהו הקשה הרא"ש מהא דתנן במשנה ג' פ"ו דנזיר הנזיר חופף כו' אבל לא סורק. פי' במסרק דהוי פסיק רישא דתולש שער [והוי כגוזז כדתנן סוף פ"י דשבת] וכתב שצ"ל שלא היה עשוי כעין שלנו ולא היה תולש את השער. אבל שלנו ודאי אסור ע"כ. ובשם ר' ירוחם כתב הב"י סי' תקכ"ג דאפילו בשלנו מותר. אע"פ שמשיר שער מאחר שאינו נהנה לא הוי פסיק רישא. ולא דמי לסורק שער שהוא נהנה ע"כ:

ביו"ט. מדאיצטריך למתני ביו"ט. ש"מ דבבא קמייתא דהיינו פרתו כו' לאו ביו"ט. אלא בשבת. וכן פירשה רש"י והר"ן בשבת. ומכאן נ"ל ראיה גמורה למאן דסבירא ליה דאין מצווין על שביתת בהמתו בי"ט שהביאם הב"י בסי' תצ"ה והוא ז"ל תמה עליהן מנא להו והרי דקדוק גמור ממשנתנו. ואל תשיבני ממתניתין דלעיל דתני נמי במציעתא ביו"ט דהתם משום דבסיפא אצטריך לפרש בלילי פסחים הלכך קדים ותנא במציעתא [ביו"ט] דעד השתא בכל יו"ט עסקינן. אבל הכא למאי אצטריך למתני כלל. הא כולה מכילתין ביו"ט עסקינן. ותיובתא למאן דאמר שביתת בהמה אסור גם ביו"ט כמ"ש בב"י שם והטור בסי' תקכ"ב מכללן. שפירש לרישא דמתניתין ביו"ט. ובטעם שאין שביתת בהמה ביו"ט כתב בב"י סי' תצ"ה. משום דלא הוי בכלל לא תעשה כל מלאכה דגבי יו"ט. אלא הארבעים מלאכות ותולדותיהן. ושביתת בהמה אינו מהם. אלא לאו בפני עצמה למען ינוח שורך וגו':

ושוחקין את הפלפלין. עיין במשנה ט' דפ"ק:

אבל מקרצפין. עיין במשנה ב' פרק ה' דבכורות דמלה ארמית היא. תרגום להתגרד בו לאתקרצפה ביה. ערוך. [*ובגמרא דפסחים פ"ק דף י"א מ"ש גבי חמץ דגזור התם במשנה ג' ומ"ש גבי קרצוף דלא גזור. לחם בלחם מיחלף קירוד בקרצוף לא מיחלף]:

משנה ט

ומשום כלי מתכות. כתב הר"ב משום צפויה התחתון שהוא של מתכת מסיים רש"י שהוא עיקר והעץ בטל אצלו. ונמוקו עמו דלא תקשה ממשנה ד' ו' פרק י"א. ומשנה ה' פרק י"ד דכלים:

ומשום כלי כברה. לשון הר"ב אמצעית שהיא מקפת את הכברה. וכן לשון רש"י. ונראה שרצה לומר האמצעית היא הכברה. אלא לפי שיש לה בהכרח סובב המקיפה אסברה לה בהאי לשנא. ומ"ש הר"ב משום כלי אריג. כלומר בגד דכתיב בתורה שהוא ארוג.

ומ"ש ואפילו אין הכברה של מתכת כו'. דאילו היא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכות. כ"כ רש"י. כלומר אע"פ שהכברה אינה יכולה לקבל כלום:

משנה י

עגלה של קטן כו' כתב הר"ב ומיוחדת לו לישב עליה. וכ"כ רש"י. וכתבו התוספות דלא נהירא דמאי קמ"ל פשיטא הא אין לך כלי מיוחד גדול מזה. לכך נראה לי דהיינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך והיא עומדת על שלשה אופנים ואוחז בו בידיו והיא מתגלגלת לפניו עכ"ל. וכדבריהם מוכח בהדיא בגמרא. דאמרינן עגלה כו' דהא סמיך עלוה ולרש"י [והר"ב] דהא יושב עליה מבעי ליה. ועוד דלא הוה צריך לפרושי כלל. וכן העתיק הרמב"ם בפרק כ"ה מהלכות כלים שהרי נשען עליה ולא כתב שהרי יושב עליה:

ואינה נגררת. לשון הר"ב בשבת. וכן לשון רש"י. ותמיהני למה להו לפרושי הכי. דאי משום דתנן ונטלת בשבת. התם רבותא קתני דאפילו בשבת נטלת אבל באיסורא הוי רבותא דאפי' ביו"ט אסורה:

מפני שהיא כובשת. פי' הר"ב מפני שאינה עושה חריץ כו'. ואידך סבר פעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר. ואידך סבר לא שכיח הכי. רש"י. ומ"ש הר"ב וכבר אפסיקא הלכתא כרבי שמעון לעיל במשנה ח'. ועיין מה שכתבתי שם בבבת מקרדין כו'.

פרק ג

משנה א

אין צדין כו'. פירש הר"ב צידה דמיא לקצירה וקצירה לא הותרה ביו"ט כבר כתבתי במשנה ט' פ"ק טעמא דטחינה. והיינו נמי טעמא דקצירה לפי שאדם עשוי לקצור כל שדהו ביחד. ודמי לעובדא דחול. וכן צידה אסרו שפעמים שתעלה במצודתו דגים הרבה ודמי לעובדא דחול. הרא"ש:

רבן שמעון בן גמליאל אומר כו'. כתב הר"ב דלאו לאפלוגי אתא כו'. וכ"כ הר"ן בפ' ו' דכתובות במתניתין ד'. דרשב"ג דהכא לאו לאפלוגי. וטובא דכוותיה. כמ"ש בסוף בכורים. ולפי"ז בדגים לעולם אין צדין כו' דאלת"ה למה חילקן. והטעם מפני שהם מכוסים מן העין כמ"ש הראב"ד בפ"ב מהלכות יו"ט אף על פי שהוא אינו מפרש דלאו לאפלוגי כו'. ויש לשני הפירושים פנים בגמרא אלא שאין להאריך בזה:

משנה ב

לא יטול מהן ביו"ט. דספק מוכן אסור כמ"ש הר"ב. וטעמא כתב הר"ן בפ' שואל משום דכל שיש באותו מין במחובר דרכן של בני אדם ללקוט אותו ביומו ולא מבערב ע"כ. ובפ"ק משנה ד' כתבתי טעם אחר בשם המגיד. ואע"ג דמשנתינו סתמא קתני ביו"ט ולא חילקה בין ראשון לשני מ"מ הסכים הר"ן להתיר בשני שא"א שיבא לפניך ספק מוכן ביום שני אלא בב' ספיקות שהיום עצמו ספק קדש כיון דאנן לא עבדינן יו"ט שני אלא משום מנהג אבהתין וכי היכי דלדידהו ספק ה"נ לדידן. וספק ספיקא אית לן למשרייה אפילו בדבר שיש לו מתירין. ועיין במשנה ב' פ"ד דסוכה בבבת ושאר כל הימים כו'. ומ"ש הר"ב באיסור לקיטת פירות לפי שלקיטה דמיא לקצירה בטעם שכתבתי ריש פירקין. וכתב שם הר"ן ואף לקיטת פירות הנפסדים כתותים וענבים אסרו לפי שהלכו אחר רובה של לקיטה ע"כ. ובכאן לא התנה הר"ב שיהא בשביל ישראל כדלקמן בתחום. משום דכל שבמחובר יש בו משום מוקצה. ומש"ה אפילו תלשן לעצמו אסורים וכן כל ששייך בו איסור מוקצה אסור לו להנות ביו"ט ממלאכתו של נכרי אע"פ שעשאה לעצמו. ועיין סוף פי"ו דשבת דהתם נמי אסור לשתות בעצמו. ובנר כתב ב"י סי' תקט"ו הא לא נגע. ובכבש כבר פי' שם שכבש חלקה. וא"כ י"ל דמיירי שעשאה מנסר או לוח שכבר הוכן לישב. או לשכב עליו בשבת ולא הוקצה כך נראה לי. ולפי מ"ש דמיירי הכא כשלקטן לעצמו. אתי שפיר נמי דלא הצריך הר"ב להמתין לערב בכדי שיעשו. משום דכיון שאין האיסור אלא משום דהוקצה לכל ישראל. כשיצא היום שכבר עבר איסור מוקצה אינו אסור כלל משום מעשה הנכרי אלא מותר מיד כדחזינן בהנהו דסוף פי"ו דשבת. שאפילו בשבת עצמו לא אסרו להנות ממעשה הנכרי כיון שאין בהם מוקצה. וכמ"ש. וכדתנן נמי בהדיא במשנה ה' פ"ב דמכשירין לענין מרחץ. וכ"כ הרא"ש. ואם לקטן בשביל ישראל זה אם מותרים לישראל אחר לערב מיד יש מחלוקת בין הפוסקים כמ"ש ב"י בסימן תקט"ו ואני לא באתי אלא לפרש דברי המשנה ופירושה. ומ"ש הר"ב ודבר מוכן שבא מחוץ לתחום. בוודאי בא מחוץ לתחום מיירי. והספק פירשו במשנה ו' פ"ב דמכשירין. ואסור זה פירש הרא"ש באכילה. אבל בטלטול שרי דכיון דשרי לישראל אחר באכילה. אין לו דין מוקצה לאסור בטלטול. וטעמא דאסור לכל בני ביתו כתב המגיד בפ"ב מהלכות יו"ט דאדעתייהו נמי הביא כדאמר בפרק בכל מערבין [עירובין דף מ"א ע"א כל דאתא לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתא] ובטעמא דמותר לישראל אחר. משא"כ בנר שהדליק הנכרי בשביל ישראל דתנן סוף פרק ט"ז דשבת. ולא חלקו בינו לבין חבירו. כתב רש"י די"ל דגבי אסור תחומין דרבנן לא אחמור כולי האי ודיין אם

אסרוהו ע"ז. טעם אחר נ"ל דחוץ לתחום אסור גזירה שמא ישלח בשבילו והבא בשביל זה מותר לאחר דליכא למגזר ביה שאינו מכירו. ע"כ. ומ"ש הר"ב דמותרין לערב בליל יו"ט שני עיין ריש פ"ק מ"ש שם:

מותרין הן. בטלטול. ומיהו באכילה מודה דאסורים. והכי איתא בגמרא. הר"ן. וא"כ ת"ק דפליג עמיה בטלטול איירי. וז"ש הר"ב וכל שאסור לאכלו אסור לטלטלו. לא משום דעד השתא לא אייריגן אלא באכילה אלא שבא לפרש כל דיני ספק מוכן:

משנה ג

אלא א"כ יש שהות ביום לאכול. לישנא דמתני' דייקא. דאע"פ שאינו אוכל כיון שהיה יכול לאכול סגי. דהא אמרינן הואיל [כדפסק הר"ב במשנה ג' פ"ג דפסחים] ב"י סי' תצ"ח בשם רבי ירוחם:

[*__יש שהות ביום כו'__. ז"ל הר"ב אלא א"כ יודע שיש שהות כו' ולא ידעתי מה הוסיף בפירושו על לשון המשנה. דתיבת יודע שהוסיף הוא ללא צורך. גם אם נאמר שגירסתו כמו שהוא בסדר המשנה דבירושלמי וכן הוא בספר הרא"ש ג"כ אלא א"כ ידוע שיכול לאכול כזית צלי ממנה [מבעו"י]. אכתי לא הוסיף כלום שמ"ש שיש שהות ביום ג"כ ללא צורך שזה מבעו"י שבמשנה [ירושלמית] :

רבי עקיבא אומר אפילו כזית חי. עיין מ"ש בזה בסוף משנה ז' פי"א דמנחות]:

במוט ובמוטה. פי' הר"ב בשני בני אדם משום דאוושא מלתא. וכ"כ רש"י והר"ן. ואין רצונם לומר שהאחד נושא במוט והשני במוטה אלא ששנים נושאים במוט כאחת. או במוטה. וכן העתיקו הרמב"ם [בריש] פ"ה מהלכות יו"ט. וטור סי' תצ"ח. במוט או במוטה. אע"פ שהם לא הזכירו אם בשנים או באחד. ומלשון הרמב"ם דריש פ"ה נראה שסובר דנשיאת מוט באחד. ונ"ל דרש"י הכריח פירושו ממה שנאמר גבי מרגלים (במדבר י"ג:כ"ג) וישאוהו במוט בשנים. דש"מ דסתם נשיאת משא שבמוט היא בשנים. ובגמרא פרק ה' דסוטה דף ל"ד ממשמע שנאמר במוט איני יודע שהיא בשנים. מת"ל בשנים. בשני מוטות. מבואר יותר דסתם מוט בשנים נשאת המשא שעליה. וא"נ כפירש"י שם דדייק מוישאוהו דמשמע שנים מ"מ אתי שפיר הכא. דמדאמר הכתוב שנשאו שנים במוט. ש"מ שכן היא נשיאת משא שבמוט. וז"ל רש"י בר"פ דלקמן. דדרו ברגלא לדרו באגרא ישאוה ביו"ט בשני בני אדם. במוט על כתפיהם. ע"כ. ש"מ שסובר שכן דרך נשיאת המוט. וזו תשובה לדברי הרא"ם. שהביא ראיה ממוט דשל כפריים דו"ק [*דאי לאו ממוט עצמו משמע שהוא בשנים. אלא דוקא מדכתיב בקרא וישאוהו. כדברי הרא"ם. א"כ תנא דמתני' דסתמא קתני במוט. ולא הזכיר בלשונו שוב מלה דלשתמע

מיניה דבשנים. מהיכא שמעינן דס"ל דוקא בשנים. והרי מוט של כפריים אינו בשנים. וסגי באחד. דזו אינה סברא כלל וכלל שהתנא יסמוך על הדקדוק של וישאוהו שבכתוב ההוא שנאמר בו במוט. שעל אותו המוט הוא דקאי. דאילו וישאוהו היה מאוחר בכתוב. היה באפשר לומר כן מה שאין כן באשר הוא מוקדם. ואף גם לזאת לא ניחא לי. מדאמרינן בפרק ראשית הגז (חולין קל"ז ע"ב) דלשון תורה לחוד. ולשון חכמים לחוד. א"כ היאך יסמוך התנא על לשון תורה]:

אבל יביאנה בידו אברים כו'. עיין ריש פרק ד':

משנה ד

אין זה מן המוכן. פירש הר"ב דלאו משום מקצה וכו' ונראה כדן כו' [במשנה ב' פרק ה'] והכי קאמר אין התרתו היתר. ואינו מוכן להיות כשר. וכן כתב רש"י. וקשיא לי דאע"ג דודאי דלישנא דאין זה מן המוכן מוכיח דאינו מוכן ליו"ט ואסור אפילו דיעבד שראהו והתירו. מ"מ מידי הוא טעמא שלא יראהו אלא משום שנראה כדן כו' והגע עצמך אם עבר ודן מי לא הוי דינו דין. דכולי האי ודאי לא החמירו בשבות שלהם. וכמו באינך דתנינן נמי גבי דלא דנין לקמן בפ"ה דודאי אם קידש דמקודשת וכן בחליצה ויבום. וכן הביאו הרי"ף והרא"ש לקמן אכולהו בבי דההיא מתני' הירושלמי וכולן שעשו בין אנוסין. בין שוגגין בין מזידין. בין מוטעים. מה שעשו עשוי בשבת ואצ"ל ביו"ט. [*ומיהו אין כל כך ראיה מהירושלמי. דהא הרי"ף והרא"ש מסיימו ביה. ושמעינן מינה דמאן דעבר ואקני בשבת מקרקעי. או מטלטלי. הקנאתו הקנאה. ע"כ. הלכך י"ל דלא אמרו מה שעשה עשוי אלא לענין המעשה שנעשה שהוא קיים. אבל היכא דאיכא איסורא אריה הוא דרבע עליה]. והנה בפירש"י שהעתיקו התוספת לא נכתב וה"ק אין התרתו כו' ומשום כך כתבו דלרש"י בדיעבד מותר. והקשו מלישנא דאין זה מן המוכן דמשמע דאסור אפי' בדיעבד. ולפיכך פירשו הם דאע"ג דבשאר דוכתי לית ליה לר"ש מוקצה הכא אסור אפילו בדיעבד מטעם מוקצה. משום דאית ליה דאין רואין המום משום דהוה כדן וכו' הלכך אין זה מן המוכן. דלא הוי דעתיה עלויה מאתמול. וכתב הר"ן משום דמי יימר דמזדקק ליה חכם כדאיתא בס"פ כירה. ע"כ [*ותמהני דפוק ועיין בפירש"י שבסוגיא ותמצא שבארבעה מקומות פירש דאין זה מן המוכן דלאסור בדיעבד הוא. וכן מוכח להדיא ג"כ בהסוגיא עצמה דבדיעבד נמי אסור. ובמשנה ג' פ"ב דתרומות הבאתי לקצת הסוגיא. וע"ש] והרמב"ם כתב דהלכה כר"ש. אע"ג דר"י ור"ש הלכה כר"י טעמייהו כמ"ש הרי"ף מדאיתא בגמרא דאמי ורדינאי לא חזי בוכרא ביו"ט וא"ר אמי שפיר עביד. ויש ט"ס בפי' הרמב"ם שז"ש ושוחטו בבור צ"ל והעלהו מהבור:

משנה ה

הבהמה שמתה כו'. [*כתב הר"ב בבהמת קדשים מיירי כדקתני עליה ועל החלה מה חלה דקדישא. אף בהמה דקדישא. גמרא ומה ש]פי' הר"ב בהמת קדשים שמתה אסורה בהנאה וטעונה קבורה כדתנן במשנה ג' פרק ז' דתמורה. וע"ש. ומ"ש הר"ב דבהמת חולין מחתכין כו'. וה"מ כשהיתה מסוכנת כו' דאל"ה ביו"ט קיי"ל כר"י דמוקצה אסור כמ"ש במשנה ג' פרק דלקמן ובמסוכנת מיהא מודה ר"י דשרי. וכבר כתבתי בזה במשנה ד' פכ"ד ממסכת שבת:

החלה שנטמאת כו'. כתב הר"ב אינה ראויה אף להסקה או לתתה לכלבו. עיין מ"ש בזה במשנה ג' פ"ג דפסחים בס"ד:

משנה ו

אין נמנין. פי' הר"ב אין פוסקים דמים. וכתב רש"י דמקח וממכר בשבת וביו"ט אסור. בספר עזרא [בסופו] (נחמיה י"ג:ט"ז) ע"כ. ובפ"ה דף ל"ז [*אמתניתין דלא מקדישין כו'] פירש"י מדכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר [והוא בנביאים ישעיה ג"ח] א"נ מקח וממכר אתי לידי כתיבת שטרי מכירה וכולה חדא גזירה היא:

אבל נמנין עליה מערב יו"ט. כלומר ובהכי יכולין למחר לחלק ביניהן. ודפריך בגמרא היכי עביד אאם לא נמנו בעיו"ט פריך. [*וכן פירש"י היכי עביד דקתני שוחט הוא ומחלקין ביניהם היכי עביד שידעו למחר כו'. ומשנינן אמר רב מביא שתי בהמות כו'. עיין במשנה דלקמן]:

כל עיקר. פי' הר"ב אפילו לשמור כו' דמחזי כנותנו לשם משקל. רש"י:

משנה ז

[***לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר**. שאסור להזכיר שם דמים. כן לשון רש"י. ותמהני דמשנה שאינה צריכה היא דכבר נשנה לעיל אין נמנין כו'. ופירש הר"ב אין פוסקים דמים כו'. ומימרא דשמואל היא עלה דההיא מתני'. ואין טעם לומר דההיא ברבים והכא ביחיד דאין סברא שיעלה על הדעת לחלוק ביניהם ודמש"ה הוי צריך לשנותם]:

שקול לי בדינר. וכן נוסח רי"ף ורש"י ורא"ש. ונ"א מכור כו' וכן נוסח הר"ן והמגיד פ"ד מהלכות יו"ט וב"י סי' ת"ק. ולשון הרמב"ם תן לי כו':

ומחלקין ביניהם. שיאמר לו תן לי חלק או חצי חלק כדרך שרגילין לנתחן במקום ההוא ומביא שתי בהמות ומעמידן זו אצל זו ואומר זו כזו ולמחר שמין הנשארת וכפי מה ששוה כך יפרע לו. גמ' וטור סי' ת"ק:

משנה ח

אבל לא במדה. פי' הר"ב שמודד ומוכר בו. אבל אם אינו מיוחד כו' מותר למלאותו דהואיל ואינו מיוחד כו' לא קעביד כדעבדין בחול. שדרך לקוחות לומר תן לי לוג. ואין דרכן לומר כלי זה מלא לי בדרך מקח אלא בדרך הלואה או מתנה. ואע"ג דמיוחד למדה. משא"כ במשנה ו' דאסרי לשקול בכלי משום דקא עביד עובדין דחול דפעמים שאין הליטרא לפניו. וכיון שיודע משקל כליו שוקל בו. גמ'.

רבי יהודה אומר אם היה כלי של מדה כו'. פי' הר"ב אע"פ שעדיין לא יחדו וכו' הואיל ועומד למדה. משא"כ במשנה ו' דמתיר לשקול כנגד כלי לפי שאינו עומד לשקול בו. גמרא:

אף במועד עושה כן. פי' הר"ב מפני ביטול בית המדרש. הכי תניא בגמ' וכתב רש"י ול"ג במשנה מפני בירורי המדות. ולמאן דגרס מפרש הכי מפני בטול בה"מ של באי מועד לא יהיה פנוי לשהות ולברר מדותיו שלא ירתיחו לפיכך ממלאן בלילה וטעמא שרצה שלא ירתיחו. לפי שעל ידי הרתיחות שמעלה היין נמצא שאין המדה מלאה ואברייתא פירש שהרתיחות הן נקראים בירורין. לפי שמבררין אותן מן היין כששותהו. א"נ על דקלישי וזיגי ע"כ. וג"ז הפירוש עולה כהוגן במשנתינו:

חנוני הרגיל אצלו. שמתוך שרגיל אצלו מאמינו ונותנו לו בלא פסוק דמים. רש"י. [*ובמשנה שבסדר ירושלמי אומר אדם לחברו תן לי כו']:

שכן דרך בעל הבית להיות מונה בתוך ביתו. הלכך לא מוכח דמשום דמים הוא דמדכיר ליה מנין אלא שכך צריכין. הר"ן.

פרק ד

משנה א

ממקום למקום. לשון הר"ב בתוך התחום ומסיים רש"י או ע"י ערוב. וכתב בית יוסף סי' תח"י דמשמע מדבריו דבמוליך הכדים בחוץ במקום הרואים דוקא הוא דאמרינן דלא יביאם בסל ובקופה. אבל מטלטל במקום שאין רואין כגון מזוית לזוית באותו [בית] מביא כי היכי דבעי ע"כ. ובודאי שזו היא דעת רש"י והכריחו לכך מתניתין דריש פרק י"ח דשבת מפנין ד' או ה' קופות כו'. והוא הדין אפילו טובא ובהכי נמי מחלקים התוספות [והביאם הב"י עצמו בסימן שכ"ג] אלא דלדבריהם ביו"ט. אף בבית אסור כיון שיכול להוציאם לחוץ:

לא יביאם בסל ובקופה. פירש הר"ב לתת ג' וד' כדות כו' אבל מביא הוא על כתפו א' או ב' כו'. וכן לשון רש"י והטור סי' תק"י. ואורחא דמלתא נקטי דעל כתפו מביא אחד או ב' ובסל ובקופה מביא ג' וד'. וה"ה איפכא דלעולם איסורא בסל וקופה וההיתר בכתיפו דבשינוי תליא מלתא לא במספר:

בידו. לא ידענא אמאי שני בלישנא דברישא תני לפניו והיינו בידו כדפירשו המפרשים. והכא תני בהדיא בידו ומאי דלא תנא נמי על כתיפו כדלעיל משום דקופת תבן א"א שישאנה מפני גדלה אלא לאחריו או לפניו:

שבמוקצה. כתב הר"ב רחבה כו' ואין נכנסים ויוצאין לה תדיר. ומסיים רש"י ושם נותנין עצים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה:

משנה ב

מן הסוכה. פירש הר"ב אפילו סוכה שאינה של מצוה. דבשל מצוה אסור להנות כל ימי הסוכות לאומרו חג הסוכות שבעת ימים לה' ודרשינן בגמרא כשם שחל שם שמים על שלמי חגיגה ליאסר משהוקדשו כך חל ש"ש על הסוכה:

אלא מן הסמוך. פירש הר"ב סמוך לדפנות ולא נארגו כו'. וכתב רש"י ואינו דומה לסמוך לסכך. שהסכך אינו ארוג לפיכך הכל שוה העליון כתחתון סכך הוא:

מן המכונס. פירש"י אם כנסן מעיו"ט. דגלי דעתיה דעלייהו סמיך ע"כ. ולאו דוקא מעיו"ט אלא כל שהם מכונסים קודם יו"ט דעתיה עלויה. ולכך סתמו הרמב"ם והטור ולא פרשו מעיו"ט:

בפותחת. פירש הר"ב מפתח שמשתמר. וכתב בית יוסף בסימן תק"א ונ"ל דטעמא משום דכל שיש לו מסגרת מחזי כחצר ולא הוו עצים שבתוכו כמוקצים ע"כ. ופסק הר"ב דהלכה כרבי יוסי. ושמעת מיניה דבעינן מיהת שלא יהא מוקצים דהא חדא מתרתי מיהו בעי רבי יוסי. וטעמא כמו שאפרש במשנה דלקמן:

משנה ג

לא מן הקורות. פירש הר"ב שעומדות לבנין. ואפילו לר"ש. כמ"ש הטור סימן תק"א. וכתב ב"י דטעמא מפני שהן מוקצים מחמת חסרון כיס דמודה ביה ר"ש [*וכדכתב הר"ב בסוף משנה א']:

ולא מן הקורה שנשברה ביו"ט. כתב הר"ב דבין השמשות לאו להכי קיימא. וכיון דאתקצאי בין השמשות אתקצאי לכולי יומא. רש"י ריש מכילתין וכדכתב הר"ב בסוף פרק ג' דשבת. ושמע מינה דסתם מתניתין כרבי יהודה דמוקצה אסור. ואע"ג דבשבת סתים לן כר"ש במשנה ד' דפרק כ"ד מחתכין את הנבילה לפני הכלבים וכמו שכתבתי

שם בס"ד היינו טעמא דשבת חמירא ולא אתי לזלזולי ביה סתם כרבי שמעון דמיקל. יו"ט דקיל ואתי לזלזולי ביה לאקולי ביה טפי סתם כרבי יהודה דמחמיר. גמרא דריש מכילתין. וממתני' דלעיל אין ראיה דכיון שנשנית בשם רבי יוסי לא הוי סתמא. ועיין סוף מכילתין:

ואין מבקעין. כתב הר"ב מתניתין חסורי מחסרא וה"ק אבל מבקעין כו'. וכתב הרמב"ם בפ"ד מהלכות יו"ט ולמה לא נאסר הבקוע כלל מפני שאפשר שיפגע בעץ עבה ולא יכול להבעירו וימנע מלבשל לפיכך התירו לבקע בשינוי וכל הדברים הדומין לזה. מזה הטעם התירו בהן מה שהתירו ואסרו מה שאסרו. והראב"ד כתב כיון דא"א לבשל ולאפות בלא עצים עשו הבקיעה כדיכת מלח שהתירו אותו ע"י שינוי במ"ז דפ"ק:

ולא בקרדום. סתם קרדום עשוי כמין כלי אומנות שעושין בו אוכפות וסרגות שקורין איישי"ש [*)איינע האקע:]. ויש שיש לו שתי פיות כו' רש"י:

מגל פי' ערוך מגל יד עשוי לשבר עצמות ועצים והוא חלק. ועיין לקמן:

בקופיץ כתב הר"ב ואין מבקעין בו אלא בצד זכרות שלו שזה הצד עשוי לבקע בו עצים. וצד הרחב קוצצין בו העץ לרחבו דדמי למלאכת האומן. רש"י:

נוטל ממקום הפחת. פי' הר"ב דבית דמתני' בסדור לבנים כו' שאין בפחיתתו איסור דאורייתא. וכן כתב רש"י. והקשו בתוס' ממעות שעל הכר דמ"ב פכ"א דשבת. דאם הונחו שם מע"ש הוה בסיס ואסור. ואע"ג דלא הוה אלא מוקצה מדרבנן. ותירץ הר"ן בשם הרמב"ן דהכא הפירות עצמן ראוין. ולא נעשו בסיס לבית אלא שדבר אחר גורם שאינו יכול ליהנות מהן. ואינו אלא כאילו היה פירותיו במקום שאינו יכול להלוך שם. ע"כ. ומ"ש הר"ב כי היכי דאמרינן גבי טבל [בגמרא שילהי פירקין שילהי דף ל"ד] ולמ"ש בשם הרמב"ן ה"נ הני פירות ראוין הן ולא דמו למעות שעל הכר שהמעות אינן ראוין. ובס"ס נמי לא שייך לומר גבי טבל. אלא שדבר אחר גורם שאינו יוכל להנות מהן:

משנה ד

אין פוחתין את הנר. פירש הר"ב ליטול מן הביצים כו' מפני שעושה כלי. וכפירש"י. והא קמ"ל דאע"ג דאינו כלי לענין קבלת טומאה עד שיצרפנו בכבשן כסתם מתניתין דספ"ד דכלים. ואע"ג דבסוגיא דגמרא ע"פ הברייתא משמע דבהך פחיתה חזי נמי לקבולי טומאה. וזה אי אפשר קודם שנצרף בכבשן דהוי כלי אדמה. ומשום כך פירשו התוס' בענין אחר וגם הר"ן פי' בענין אחר. [מ"מ] הואיל וע"פ מתני' דכלים מיפרשא שפיר כפירש"י. הלכך לא נטה הר"ב מפירושו. וגם הטור בסי' תקי"ד לא כתב אלא פירש"י:

רבי יהודה אומר. כתב הר"ב והלכה כר"י. וכ"כ הרמב"ם. ותמה הרא"ש לפסוק כיחידאה ותי' הב"י דטעמא מדסתם בר קפרא בברייתא כר' יהודה אלמא הלכתא כוותיה:

משנה ה

אין שוברין כו'. כשצולין דגים על האסכלה. חותכין קנים. או קש שבלים. או שוברים חרסים. או חותכין נייר וכו'. וסודרין ע"ג האסכלה. מפני שהמתכת מתחמם ושורף את הדג. רש"י:

[*)**אבל מכבשין**. פי' הר"ב משכיבין את האפר ואת העפר. כדי שיהיה חלק. ומסיים רש"י משפילו ומשווהו. שלא יגע בפת שמדובקין בדפנותיו וישרפנו. מכבשין פרימברי"א בלע"ז [*)צו זאממען דריקען, איינפרעסען.] עכ"ל. ואע"ג דבגורפין לא הזכירו אפר חד מתרי תלת נקטי]:

ואין מקיפין. פירש הר"ב מקרבין. וכ"כ רש"י ועיין פרק ד' משנה ג' דמסכת תרומות. ומ"ש הר"ב כמו אין מקיפין בריאה. וכן לשון רש"י והר"ן. והחכמת שלמה לא הגיה בזה. ותמהני דבהדיא אמרו רבי יוחנן ורבי אלעזר בפרק ג' דחולין בגמרא דף נ' ע"א. דמקיפין בריאה ואין חולק עליהם. ויש למחוק מלת אין. א"נ יש להגיה בבועי. דהכי איתא התם סוף דף מ"ו ע"ב. דאין מקיפין בבועי. וכתבו הר"ב בסוף פ"ג דשקלים. [*ובמשנה ה' פרק י"א דשבת]:

לשפות. פי' הר"ב לערוך ולהושיב כו'. ולשון עברי הוא כמו שפות הסיר דמלכים ב' ד' [ל"ח] ויחזקאל כ"ד [ג']. ומ"ש הר"ב ואסר לה משום דדמי לבנין. מסיים רש"י ומדרבנן משום דמתחזי כאהלא:

ואין סומכין את הקדרה בבקעת. פירש הר"ב דלא נתנו עצים אלא להסקה. גמרא. ופירש הר"ן שכיון שאין מיוחדין אלא להסקה בלבד אין תורת כלי עליהם. ויש להם דין מוקצה לגבי שאר מלאכות. ע"כ. והיינו דתנן בקעת שנתבקע להסיק ואפ"ה אין סומכין כו'. ורש"י פירש בגמ' דף ל"ג ע"ב. דעצים הואיל ודרכן לדבר האסור. כגון לעשות כלים לא התירו לטלטלן אלא להסקה:

וכן בדלת. הר"ב העתיק וכן הדלת. ולא שגורס כן במשנה דהא בגמרא פריך בדלת ס"ד. ומשני אימא וכן הדלת. [*ובמשנה שבסדר ירושלמי הגירסא וכן הדלת. ואולי כן גירסת הר"ב. גם ל"ג בבבלי הפירכא וכו']:

ואין מנהיגין את הבהמה במקל. פי' הר"ב משום דנראה כמוליכה למכור בשוק. גמ'. וכתב הר"ן וכי תימא ולמה לן האי טעמא תיפוק ליה משום מוקצה. דהא לא נתנו עצים אלא להסקה. איכא למימר נפקא מיניה דאפילו אזמניה מאתמול דלאו מוקצה הוא.

אפ"ה אסור. משום דנראה כו' ע"כ. וקושיתו מבוארת. דקשיא ליה לאוקמא מתני' בתרי טעמי. ודלא כמ"ש הב"י סוף סי' תקכ"ג שהוקשה לו דתיפוק ליה משום מוקצה לפי שאפילו רבי שמעון מודה במוקצה כי האי. דזו מנין לו. ועוד דבהדיא איתא איפכא בגמרא דס"ד דר"א בר"ש מתיר מטעמא דס"ל כאבוה דלית ליה מוקצה. ואמרינן דלא. אלא בהא אפילו ר"ש מודה מטעמא דמחזי כאזיל לחינגא. [*ותו דאדלפי שלא נתנו עצים כו' כדלעיל בד"ה ואין סומכין מסיים באותה ברייתא ור"ש מתיר].

משנה ו

נוטל כו' משלפניו לחצוץ בו שיניו. כתב הר"ב משלפניו לאו דוקא וכו'. כ"כ רש"י. ומסיים ורישא לא אתא לאשמועינן אלא היתר טלטול עצים אף שלא להסקה. ע"כ. כלומר ודתנן בסיפא ומגבב כו' ומדליק ה"ה שלא להדליק. אלא לחצוץ נמי שרי כמו ברישא. ומ"ש הר"ב והא דנקט משלפניו משום רבנן כו'. כ"כ רש"י. ואשכחן כיוצא בזה במ"ד פ"ק דשקלים. עוד שם פ"ז מ"ו. ובמ"ג פ"ז דיומא. ועיין מ"ב פ"ט דערובין. ובמשנה ט' פ"ב דיבמות. ובפ"ו משנה ה'. ובפ"ו דכתובות מ"ו. ובפרק חלק משנה ג'. וכן במשנה ט' פ"ה דדמאי. [*וסוף פ"ו דתמורה]:

ומגבב עי' בפי' הר"ב מ"ו פ"ט דשביעית:

וחכמים אומרים כו'. כתב הר"ב ואין מותר לטול כו' אלא מאבוס כו' פירוש ממה שבתוך האבוס:

משנה ז

אין מוציאין את האור לא מן העצים כו'. כגון שחוככין אותן זו בזו. או מכין זו בזו עד שתצא האש. רמב"ם ריש פרק ד' מהלכות יו"ט:

[***ואין מלבנין את הרעפים**. הר"ב הקדים לפרש הרעפים קודם שפירש על אין מלבנין כו'. וכן הוא ג"כ בפירש"י אך שם גרס במשנה ולא מן המים ולא מן הרעפים. ואין מלבנין כו'. אכן ל"ג להו הרי"ף והרא"ש להא דלא מן הרעפים וכן אינו בטור סימן תק"ב]:

ועוד אמר ר"א כו'. כתב הר"ב משום דתנא אחת לקולא. כ"כ רש"י וקשיא ליה דהא אפסיקוהו במלתא אחריתא. ובכי הא לא שייך למתני ועוד. כמה שכתבתי במשנה ה' פרק ב' דערובין. תירצו התוספות דהתם דהוה חדא לחומרא וחדא לקולא. כי אפסיק לא שייך למתני תו ועוד. אבל הכא דתרי קולי נינהו. שייך למתני ועוד אע"ג דאפסיק. והא דאפסיק משום דבעי למתני מילי דאור גבי הדדי. [*ותמהני דהא התם הוו נמי תרתי לחומרא. ולא חדא לחומרא וחדא לקולא. אבל בתוספות דהתם דף כ"ג. כתבו בזה הלשון. בתרי קולי שייך למתני ועוד. אע"ג דאפסיק במלתא אחריתא דכח דהתירא עדיף

ע"כ. ונמצאו תרי קולי בהדדי. וגם ועוד כו' במשנה ב' פרק ט' דנדרים. אך לא אפסיק במלתא אחריתא] והר"ן כתב כיון דבמאי דאפסיק סבירא ליה איהו נמי לא הוי הפסק:
ערב שבת. לרבותא נקט ע"ש דאע"ג דסתים לן תנא במשנה ד' פרק כ"ד דשבת כר"ש דלית ליה מוקצה. וכמ"ש עוד הר"ב בספ"ג דשבת אפ"ה בהך מוקצה דגרוגרות וצמוקים. מודה ר"ש משום דדחנהו בידים ולא חזו. שמסריחות [*) כשמתייבשין. הכוונה בשעה שהם מתייבשין והולכין קודם שיתייבשו לגמרי ובד"ח הקיפו אותה ללא צורך.] כשמתייבשין. קודם שייבשו. כדאיתא בפרק ג' דשבת בגמרא דף מ"ה. ובסוף מכילתין. ופסקוהו כל הפוסקים. כמ"ש בטור בסי' ש"י. נ"ל. ומ"ש שאין מעשר כו' דאין מגביהין כדבפירקין דלקמן משנה ב'. ומ"ש ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה. וגמר מלאכת הגרוגרות בסוף פ"ק דמעשרות. ואפ"ה שבת קובעת למעשר כדאשכחן לר"א בתרומה דקובעת למעשר קודם גמר מלאכה. כדתנן במשנה ד' פ"ב דמעשרות. גמרא:
ואומר מכאן אני אוכל למחר. ובמשנה ג' דפ"ק ליכא דס"ל הכי. אלא או מנענע כב"ש. או אומר זה וזה כב"ה. ופי' התוס' [*ע"פ הירושלמי] דר"א שמותי הוא. כלומר מתלמידי שמאי. וכב"ש ס"ל אלא דמוקצה דבעלי חיים עדיף ומחמירין טפי לעיל גבי בעלי חיים:
וחכמים אומרים עד שירשום וכו'. כב"ה דלעיל. והכא מחמירין ובעי שירשום. משום דאקצייה בידים. ומ"ש הר"ב דאין ברירה. וכ"כ רש"י והר"ן. ועיין מ"ש בזה פ"ק משנה ג'. ודע דמסקינן בגמרא דלחכמים אין שבת קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו ומהני ליה דלא בעינן שיראה פני הבית. והכא שאני דכיון שאמר מכאן וכו' קבעה ליה. והוא הדין בחול נמי קבעה ליה. אלא דגבי שבת קמ"ל. דטבל מוכן הוא שאם עבר ותקנו מתוקן. ולא אסרי אלא לכתחלה. [*ועי' במקומות שהראיתי עליהם בסוף משנה ג']:

פרק ה

משנה א

משילין. פי' הר"ב להשליך. לישנא דכי ישל זיתך (דברים כ"ח:מ') גמרא:
ומכסין פירות כו'. פירש [הר"ב] ולא אמרינן טורח שלא לצורך יו"ט כו' וכ"כ רש"י. וכתב הרא"ש ויותר נראה כדברי ר"י. דבשבת דקתני בסיפא. קאי אהני תרי בבי. דמדקתני רישא ביו"ט אבל לא בשבת. ובסיפא קתני בשבת. משמע דקאי אתרי בבי. ע"כ:
וכן כדי יין. מוקמינן בגמרא בדטיבלא דאסור לטלטלן. והא קמ"ל. דלא תימא בפירות הראוין לטלטל דוקא. קמ"ל דאפילו באין ראוין. דכלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל. ולמ"ד שאינו ניטל כמ"ש הר"ב במשנה ז' פט"ז ומשנה ב' פי"ח דשבת מוקמינן דוקא

בפירות הראוין והדר תני וכן כדי יין כו' לאשמועינן דאפילו בהפסד מועט התירו. וכבר כתבתי שם דלא קיי"ל כוותיה:

ונותנין כלי תחת הדלף. כתב הר"ן ומיהו דוקא בדלף הראוי [לרחיצה] . דאי בשאינו ראוי אסור לתת כלי תחתיו דאסור לבטל כלי מהיכנו [כדפירש הר"ב בסוף פרק ג' דשבת] ע"כ. והטור סימן של"ח חולק בזה. [*ודבריו צריכין עיון ע"ש בב"י]. והרמב"ם פכ"ה מהלכות שבת אוסרו מטעם אחר. לפי שאין עושין גרף של רעי לכתחלה:

משנה ב

לא עולין באילן. עיין משנה ח' פרק בתרא דערובין. ומ"ש הר"ב גזירה שמא יתלוש דהוי איסורא דאורייתא. דהיינו קוצר שתולש מן המחובר. רש"י:

ולא שטין על פני המים. כתב הר"ב גזירה שמא יעשה חבית של שייטין. פירש"י כלי של גומא. שאורגין אותו ועושין כמין חבית ארוכה. ולמדין בו לשוט:

ולא מטפחין. פירש הר"ב כף על כף. ויכו כף ויאמרו יחי המלך. דמלכים ב' י"א [י"ב] מתורגם וטפחו יד. [*ועיין לקמן]:

ולא מספקין. פי' הר"ב כף על ירך. כמו ספקתי על ירך דירמיה ל"א [י"ח]. [*ודברי הר"ב מפירש"י הן. ואני הבאתי אלו הראיות מתוך הפסוקים. והרי"ף והרא"ש הביאו ירושלמי ולא מספקין. הבא מחמתו. דכתיב (במדבר כ"ד:י). ויחר אף בלק אל בלעם ויספוק את כפיו. מטפחים טיפוח שהוא לרצונו. והטור בהי"ט סימן תקכ"ד. תפס לפירש"י ולהירושלמי. אף שבהלכות שבת סימן של"ט. לא כתב אלא כפירש"י. אכן נ"ל דבחנם נקט לדירושלמי כלל. דמהיכי תיתי לחלק. בין בחמתו לרצונו. וזה נ"ל דקשיא לרש"י ודמש"ה לא מפרש בבבלי כבירושלמי אלא סמך לו אלישנייהו דקראי. ולכך תפש רש"י פירושו. ולא כמו בירושלמי. וכן נמי על לא מרקדין איתא בירושלמי. קופץ עוקר שתי רגליו כאחת. רוקד עוקר אחת ומניח אחת. לא חש ליה רש"י לפרשו במשנתינו. דכיון דעוקר אחת כו' אסור. כ"ש בשתים. וכיון דלענין דינא אין צורך. לכך לא כתב שום פירוש על אין מרקדין. ואחריו נמשך הר"ב. וגם הרי"ף והרא"ש. אף שהביאו הירושלמי על מטפחים ומספקים כדלעיל לא הביאו על מרקדין. מה"ט גופיה. והקרוב אלי אי הוי מעייני בפסוקי והוו משכחין להו. לא היו חוששין להירושלמי. הואיל והבבלי לא מפרש וכמו שכתבתי. וגם אין לירושלמי ראיה. אלא על מספקין. ולא על מטפחין. ודלמא הכל בחמתו. ומטפחים לאחורי היד. דפליגי התם. ובסדר המשנה דירושלמי. מספקים קודם מטפחים. וכדמפרש להו כך בירושלמי. דא"כ הוי לא זו אף זו. וכי תימא דא"כ לרצונו

שרי. ואמאי אדרבא לרצונו כ"ש דליתסר. אמינא אין הכי נמי ולכך לא צריך למתנייה ואי מתנייה כמו שהוא לירושלמי. קשיא דהוי זו ואין צ"ל זו]:

ולא מרקדין. בקהלת ג' עת לרקוד. מתורגם לטפזא בהלולא ובשמואל ב' ו' מפזז ומכרכר. מתרגמינן מרקד ומשבח. [*ועיין לעיל]:

ואלו הן משום רשות. פי' הר"ב משום דהנך דסיפא כו' קרי להני רשות. ולהנך קמאי קרי שבות. דאסור שבות גמור יש בהן לפי שאין בהן צד לסלק גזירת חכמים מעליהן. שאין בהן לחלוחית מצוה. רש"י:

לא דנין וכו'. כתב הר"ב וטעמא דכולהו גזירה שמא יכתוב פסק דין לדינין ושטר ארוסין לקדושין ושטר חליצה לחולצת. וכתובה ליבמה. רש"י. וכתב הר"ן וכ"ש גירושין דלא סגיא אלא בכתיבה. וצריך ג"כ שיהא נכתב בו ביום. ומש"ה לא חש למתנייה. ומיהו בתוספתא תני ליה:

ולא מעריכין. כתב הר"ב ערך פלוני עלי. וכ"כ רש"י. והר"ן פירש ערכי עלי ע"כ. ולענין הדין שניהם שוים אלא לישנא דמעריכין דייק טפי לפי' הר"ב ורש"י. דאומר ערכי עלי בכלל נערכין הוא. כדפי' ברפ"ק דערכין. ודתנן מעריכין. משום דאסורא הוא מצד המעריך. ואילו תנא נערכים הוה משמע דאסורא מצד הנערך. וליתא:

ולא מחרימין. כתב הר"ב וסתם חרמים לבדק הבית. וכפירש"י והר"ן. ותמיהני שפירשו דלא כחכמים דס"ל דסתמן לכהנים במשנה ו' פ"ח דערכין. והא ודאי דכשמחרים לכהן. דהוי נמי כמקח וממכר. ואפשר דכ"ש הוא דדמי למקח וממכר. כיון שהוא מהדיוט להדיוט. ורבותא הוי. לאשמועינן דאפילו לבדק הבית דלגבוה. מחזי כמקח וממכר. אלא דאכתי לא ניחא מ"ש וסתם חרמים לבדק הבית. דהא ליתא אליבא דהלכתא. ומ"ש הר"ב דכולהו אסרינהו משום מקח וממכר. עיין מ"ש בזה משנה ו' פ"ג. וכי תימא הא אמרינן דחפצי שמים מותרין. כמ"ש במשנה ג' פרק כ"ג דשבת גבי מחשיכין כו' דמשדכין התינוקות כו'. י"ל דלא דמי כולי האי למקח וממכר. שאינו יוצא מרשות לרשות לגמרי כמו הני דהכא. ולדסבירא להו כמ"ש בטור וב"י סימן ש"ו גבי משדכין. דאין להזכיר סכום ממון. רק לדבר אליו אם רוצה להשתדך לא קשיא כלל:

ולא מגביהין תרומה כו'. עיין פ"ק משנה ו':

כל אלו ביו"ט אמרו ק"ו בשבת. ה"ק כי איתנו בי מדרשא לענין יו"ט מיתנו. וק"ו בשבת. ובריש דקתני כל שחייבין כו' בשבת. חייבים עליו ביו"ט ר"ל אחרים שלא הוזכרו במשנתינו זאת. ודקתני ואלו הן אסיפא קאי כל אלו ביו"ט כו' דאלו הן שאמרו משום שבות כו'. [*ואף שבמשנה שבסדר ירושלמי הגי' כל שהוא משום שבות. משום רשות.

משום מצוה חייבים עליו בי"ט. אפילו הכי ודאי דר"ל בשבת. דאלת"ה מאי שבות רשות ומצוה איכא. ואהיכא קאי]:

אין בין י"ט לשבת כו'. להיות מותר לכתחלה בי"ט. מה שאסור בשבת. אבל לענין עונשין. יש הרבה. שזה בסקילה. וכרת. וזה בלאו גרידא. כ"כ רש"י ותוס' במשנה ה' פ"ק דמגילה. ומה"ט ניחא נמי דלא חשיב מוקצה דבי"ט אסור. ובשבת מותר. כמ"ש במשנה ג' פרק דלעיל דלא בא אלא לומר דאין מותר בי"ט מה שאסור בשבת. וכתב הר"ב. אבל אנן קי"ל דאמרינן מתוך שהותרה הוצאה כו' במשנה ה' פ"ק. וה"נ הבערה במשנה ה' פ"ב. ומ"ש הר"ב וה"נ איכא משילין. וה"ה דלפירושו ופירש"י לעיל. איכא נמי מכסים פירות כו'. דתני בתריה. ובפ"ק דמגילה משנה ה' כתב כגון משילין כו':

משנה ג

המוסר בהמתו לבנו. ואע"ג דהוא יחיד לא קנה לפי שדרך בני אדם למסור כליהן וחפציהן לבניהן. ואינן מחשיבים אותם. כאילו הוציאם מרשותם. המגיד פ"ה מהלכות י"ט:

משנה ד

מערב י"ט. כתב הר"ב ואפי' לא בא ליד השואל אלא בי"ט והשואל דקא תני. בדבורא בעלמא. ולא משך מבעוד יום. וקמל"ן כיון דאסמכיה ברשותיה אוקמיה. רש"י:

ביום טוב. כתב הר"ב ואפילו היה רגיל להשאיל בכל י"ט. פי' להשאיל כלי זה. להשואל הזה. וכיון דבערב י"ט זה לא א"ל לא אוקמיה ברשותיה. משום דמימר אמר דלמא משכח אינש אחרינא. ואזיל ושאיל מיניה. גמ':

כרגלי שתיהן. ובגמ' פריך אמאי לא בטלו מים ומלח אגב העיסה. ומסיק משום דהוי ליה דבר שיש לו מתירין. וכל דבר שיש לו מתירין החמירו חכמים דאפילו באלף לא בטיל. והא דבספ"ג דחלה תנן. הטבל שלא במינו בנותן טעם. והרי טבל דבר שיש לו מתירין הוא וכמו שכתבתי שם. וה"נ מים ומלח עם הקמח מין בשאינו מינו הוא. תרצו התו' דכיון דהעיסה אינה נלושה. אלא ע"י המים [*והמלח]. והקדירה נתקנה בשביל התבלין ו]הוי מין במינו. כשנתערבו זה בזה כיון דבלאו הכי לא מיתקנה. והר"ן מסיק בנדרים פ"ו דף נ"ב דשאני בין יש לו מתירין לאחר זמן. ובין יש לו מתירין עכשיו. כגון עיסה זו שאף מים ומלח מותרין עכשיו. במקום שרגלי שתיהן שוים בה. ולפיכך אף במין בשאינו מינו. לא בטיל והביא ראיה לדבר:

משנה ה

בור של יחיד כו'. כל מקום ששונה בור הוא מים מכונסים. והכי מוקמינן בגמ' דאילו הנובעים הרי הן כרגלי כל אדם פי' הממלא ראשון:

כרגלי אותה העיר. כתב הר"ב אלפים אמה לכל רוח חוץ לעבורה. וכן פי' רש"י. ונראה בעיני דדוקא כשלא עירב אחד מהם. דאם לא כן הוא מעכב. כדפירש הר"ב במשנה ג' וכן פירש רש"י שם. אבל הטור סימן שצ"ז כתב אלפים אמה לכל רוח. ואפילו עירב אחד מהם לרוח אחת. אינו יכול להוליכו עמו. עד כאן. וכתב ב"י שכן נראה מפירוש רש"י. וקשיא לי דלדברי הטור משמע דאף על גב שזה אינו יכול להוליך למקום שעירב מכל מקום לא הפסידו האחרים בערובו של זה ואינו מעכב על ידיהם. וקשיא מאי שנא מהא דפירש במשנה ג' ופסקו גם כן הטור לעיל מהך. וצריך עיון. ובשם הרשב"א והר"ן כתב הבית יוסף. דמתניתין בשלא עירב אחד מהם. אבל כל שעירב הוא מוליכן למקום ערובו. שבור זה כבור שותפין ויש ברירה. ע"כ. ואפשר לי לומר שגם רש"י יסבור כן. ושאני ממתני' ג'. דבמים שדרך כל אחד למלאות. ומה שממלא שותהו. או עושה בו צרכיו. והם הולכים וכלים שייך בהם לומר יש ברירה. אבל בכלים שאינם מיוחדים דמשנה ג'. לא שייך לומר יש ברירה. שהרי אחר שעשה בכלי מה שרצה מחזיר אותו לשותפות. סוף דבר דברי רש"י מתישבים באחד משני הפנים שכתבתי. אבל דברי הטור. וכן לסברת בית יוסף בפירש"י צריכין עיון:

ושל עולי בבל. פירש הר"ב העשוי כו' באמצע הדרך כדתנן משנה ה' פרק ה' דנדרים:

כרגלי הממלא. פירש הר"ב דקסבר האי תנא יש ברירה להחמיר. דתחומין דרבנן. ובדרבנן קיימא לן דיש ברירה. כמ"ש הר"ב במשנה ד' פרק ז' דדמאי. ומה שכתב הר"ב דלא כרבי יוחנן בן נורי. במשנה ה' פרק ד' דעירובין:

משנה ז

אלא א"כ זיכה להם כו'. ואע"ג דבמ"ד בדבורא קני ליה השואל. כמפורש שם. שאני התם דא"ל שואל למשאיל גופיה. הלכך סמכא דעתיה. אבל הכא דלא אמר ליה. בעינן זיכוי. הר"ן:

אין משקין. כתב הר"ן לענין השקאה בעלמא. ודאי אלו ואלו מזונותם עליך ומותר להשקותם [עיין ריש פרק ג'] ומשום הכי מפרש בגמרא. דמשום שחיטה נקט. ומלתא אגב אורחיה קמשמע לן דלשקי איניש והדר לשחוט. משום סרכא דמשכא. פירש רש"י שהעור תהא נוחה להפשט שהיא נדבקת יותר מדאי בבשר. והרמב"ם פירש שעל ידי

ההשקאה תתיר ריאתה. ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת ונכרתת. ר"ל והרי אינה סירכא המטרפת:

הלנות בעיר. כת"ק בברייתא שפירש שיוצאות ורועות חוץ לתחום. ובאות ולנות בתוך התחום. ונמצא שהן מוכנות:

הלנות באפר. פירש הרמב"ם שם הכפרים והערוך מפרש כמו ותרענה באחו (בראשית מ"א:ב'). ורוצה לומר שהם חוץ לתחום כדאיתא בברייתא. והטעם מפני שהן מוקצים. ואין דעת אנשי העיר עליהן. וכבר כתבתי במשנה ג' פ"ד דבי"ט קיימא לן דמוקצה אסור. ומיהו מהכא ליכא ראיה דהא איכא לישנא בגמרא. דאפילו רבי שמעון מודה משום דהוו כגרוגרות וצמוקים. [כמ"ש במשנה ז' פרק דלעיל] דדחנהו בידים:

סליק מסכת ביצה: